

Mihályi Molnár László Ünnepi beszéd Kassán

Tisztelt ünneplő és emlékező kassai közönség!

Sokan tették fel mifelénk is az utóbbi hónapokban a kérdést, hogy tudunk-e méltóképpen ünnepelni, hűségesek vagyunk-e a magyarságért és a szabadságért életüket is feláldozó elődeink örökségéhez. Azon viszont már kevesebben gondolkodnak el, hogy méltó-e a megöltek emlékéhez, ha hóhérok utódai, szellemi és vagyoni örökösei akarnak ünnepelni vagy emlékezni az áldozatokra.

Arany János még jó pénzért sem írt köszöntőt annak a Magyarországra látogató **Ferenc József** császárnak, aki 1849-ben ugyan még nem volt 20 éves, de tanácsadói javaslatára jóváhagyta a véres megtorlást. A költő viszont a *Waleszi bárdok*ban mégis kimondta véleményét:

„Levágva népünk ezrei,
Halomba, mint kereszt,
Hogy sírva tallóz, aki él:
Király, te tetted ezt!

Elhullt csatában a derék –
No, halld meg, Eduárd:
Neved, ki diccsel ejtené,
Nem él oly welszi bárd.“

Vajon Arany János is felforgató csőcselék lett volna, csak ezért, mert bírálni merte az önkényuralmat?! Csak azért, mert a keresztény Magyarországért, a nemzeti örökség megőrzéséért s az ország függetlenségéért emelt szót?!

Vajon ünneprontó és megosztó lett volna Arany János, mert nem tudott, nem akart együtt ünnepelni azokkal, akik elárulták 1848 szabadságeszményeit?!

Azt hiszem, hogy itt, Kassán minden nyitott szemű, szívű és lelkű magyar ember tudja a választ...

„Baljóslatú, bús nép a magyar,
Forradalomban élt és ránk hozták
Gyógyítónak a Háborút, a Rémet
Sírjukban is megátkozott gazok...”

...Mi voltunk a földnek bolondja,
Elhasznált, szegény magyarok...”

Szomorú történelmünket, balsorsunkat idézik **Ady Endre** sorai, melyek az első világhégés végén fogantak. Ő már nem élte meg, de sejtette, hogy jön a megtorlás: nemzetünk, országunk feldarabolása, amikor a megátkozott gazok a versailles-i paloták tükörtermében – mint vadászok a leölt zsákmány fölött – mosolyogva rajzolták át Európa térképét. Nem bosszúból, nem diplomáciai sikerekért, hanem a busás haszon reményében, amit az alattvalóvá tett utódállamokkal fiztettek ki. S nem járt népünk jobban a II. világháború után sem. A magát művelt nyugatnak nevező hatalmak ugyanis mindig fontosnak tartották a magyar nép meggya-

lázását, de szabadságharcaiban nem támogatták. A világhódító **Napoleont** csak száműzték, de a magyar szabadságharc leverése után a hazájukat védő magyar vezetőket kivégezték. Nemcsak Aradon ama tizenhármát, hanem pl. Pozsonyban **Mednyánszky Lászlót**, Pesten **Batthyány Lajost**, avagy azt a **Jeszenák Jánost**, akinek dédunokája, **gróf Esterházy János** ma 106 éve, 1901. március 14-én született, és egy hete, március 8-án kellett volna emlékeznünk halálának 50. évfordulójára.

Esterházy sorsát is a magyar szabadság, függetlenség és önrendelkezés vágya határozta meg a mostoha sorsra ítélt, csehszlovák megszállás alá került Felvidéken.

12 évig volt a felvidéki magyarok pártjának vezetője, majd 12 évig szenvedett a szovjet és csehszlovák kommunizmus börtöneiben. Kassa követeként – szinte **Márai** apjának nyomában – került a prágai parlamentbe, ahol 1936-ban **Beneš** elnök jól fizetett miniszteri posztot ajánlott fel neki, de ő ezt azzal utasította vissza, hogy mindaddig nem vállalhat ilyen pozíciót, amíg a szlovákiai magyarság jogi helyzete (ami akkor sok tekintetben jobb volt, mint most) nem rendeződik. Az önrendelkezési jog kiteljesedésének és az autonómia híve volt.

Esterházy nem alkudott meg soha!

1938-ban a magyar többségű területek visszacsatolása után a Szlovák Állam területén marad a mintegy 100 ezernyi magyarság képviselőre. Amikor Németország és Szovjetunió és velük együtt a szlovák hadsereg megtámadta Lengyelországot, ő a menekülők útját segítette Magyarországra. 1942. május 15-én az egyetlen volt, aki a szlovák parlamentben a zsidótörvény ellen szavazott. Magyarországon a nyilasok, Szlovákiában a Gestapo üldözte, miközben ő menekülteket bújtatott, életet mentett.

A háború után **Gustáv Husák** a szovjetek (NKVD) kezére adja, de 1949-ben visszakerék a szibériai haláltáborból, hogy a magyarok és keresztények megfélemlítése céljából kivégezhessék. A hamis vádakra épült ítéletet nemzetközi nyomásra mégis életfogytiglanra mérsékelik, és a súlyos beteg Esterházy még hét évig szenvedett. Mirov börtönében hunyt el 1957. március 8-án. Nyughelye, sírja ismeretlen. Ártatlanságát sem Csehországban, sem Szlovákiában a mai napig nem voltak hajlandók deklarálni.

A XX. század egyik legkiválóbb magyar személyisége, tiszta, keresztény egyénisége, mint ahogy vele együtt a felvidéki magyarság sem nem kapott eddig jóvátételt, sem felmentést a jogfosztás idején reá rakott vádak alól. Ezért nem tehetünk mást: 1848 szellemében kell kérnünk, követelnünk jogunkat az önrendelkezésre. Mert: „*jogtalanság a legrutább bélyeg Isten teremtményén, S ki rásüti, Isten kezét el nem kerülheti*“.

Ezt mondja nekünk az ünnep, és ezért hajtunk fejet az értünk halt hősök emléke előtt!*

*Elhangzott Kassán, 2007. március 14-én

Tózsér Árpád

Idézlek, Európa!

Tisztelt Ünneplő Közönség Kedves barátaim!

Tornalján, ebben a szellemi centrumtól távoli palóc kisvárosban a költészet Európájáról beszélni, nem is olyan régen, mondjuk a nyolcvanas évek végén, mikor a városka parkjában a barbárok agyonverték a festő Dúdor Pistát, még meglehetősen abszurd dolog lett volna!

De, „európaiul“ szólva: Tempora mutantur, változnak az idők, s a változáshoz elég volt néhány kiművelt tornaljai fő, tevékeny szellem, s ma már talán itt sem istenkísértés, ha az európai kultúra nagy vesta-papjával, a kassai **Márai Sándorral** együtt kiáltjuk: Én, rokona **Leonardo da Vincinek** és a Golf-áramnak, látlak és idézlek, Európa!

Barátaim, az antik Európa a költészet jegyében, sőt a költészetből született. S ez akkor is úgy van, ha a mostani, egyesülő és globalizálódó Európa inkább a bikára s az euróra esküszik, mintsem Európéra, az aranyhajú királynóra.

Nem tudom, hányan gondolnak rá, mikor azt mondják, Európa, hogy tulajdonképpen a költészet mindenkori szimbólumát, a „holdat“ idézik. „Europé“ annyit jelent, mint „széles arcú“, ez pedig a görög költészetben a Hold istennő állandó jelzője volt. Mikor évezredekkel ezelőtt Zeus, bika képében, Föníciából Kréta szigetére, tehát Európába hozta Europét, akkor a költészetet, a kultúrát mentette az akkor még félbarbár földrészre. S ebből a költészetből, kultúrából lett később Leonardo da Vinci, a Golf-áram, **Einstein** és – **Göring**. Igen, a reneszánsz s a relativitáselmélet is, de Göring is Európa terméke, az a Göring, akinek az volt az arc poeticája, hogy: Ha ezt a szót hallom: kultúra, a pisztolyomhoz kapok!

Európa – költészet, de Európa a holokauszt is. Európa a Nobel-díjas **Kertész Imre**, s Európa az a fogyasztó-idióta is, aki, mikor azt a szót hallja, hogy „költészet“, rögtön a távirányítójához kap, s kikapcsolja a tévé-készülékét.

Európát soféleképpen lehet idézni. Európában verték agyon a szlovákiai magyar költészet reneszánszának, az egykori Iródiásoknak az idolját, a tehetséges fiatal festőt is, s íme, Európában állítunk, állít majd Tornalja európai öntudatú, műveltségű vezetése szobrot is neki, emlékeztetőül, hogy Európa azért mégiscsak és mindenekelőtt kul-

*Dúdor István jövődő szobrának alapkövetétele
Szekeres Éva felvétele*

túra és költészet.

De itt, ezen a téren, amely mátol az *Európai Művészetek Tere* nevet viseli, nemcsak **Dúdor István** szobra fog állni. A helyi önkormányzat a régió neves személyiségeinek a szobraiból egyenesen szoborparkot kíván e helyen létrehozni.

S az alapkövetételenek és a költészet Európájának a jegyében három napig verstől visszhangzik a város.

S mi, jelenlévő pozsonyi, budapesti és helyi költők megköszönjük a tornaljaiaknak, hogy úgy idézik Európát mint a költészet szinonimáját, s köszönjük, hogy résztvevői lehetünk e felemelő ünnepségsorozatnak.*

* Elhangzott Tornalján, 2007. április 14-én

Szászi Zoltán

Dúdor István tornaljai kiállításának megnyitójára

Arc-táj-tér-kép-rendszer! Ha **Dúdor István** *Gyémánt-hegyen* címet viselő, hirtelen kézzel, indulatból papírra vetett arcképsorozatát nézem, számtalan kérdés gurul elő a sejtések közül. Ki tudja, él-e még közülük valaki? Viselek-e még a reménytelennek tűnő arcot? Kik ők? Kik voltak? Voltak-e egyáltalán, vagy csak a festő látta az arcukat? Az biztos, a festő, Dúdor István ilyennek látta őket. Arc. Emberi, esendő, törött, csikart, vesztes, álmatlan, csipás szemű, gondterhelt, horpadt, lélektelen, szellemtelen, viselt. Táj. Gyűrött, hullámzó, szakadozó színű, vert, szakadt, álhatatos. Tér. Az állandóan megújuló, állandóan változatlan, örök és kiismerhetetlen. Tanúja szerelemnek, lopott csóknak, elkeseredett barangolásnak, gyerekek kacajának, halálnak, gyilkosságnak. Macskakövein idő nem, de ember fogott már. Kép. Vetítés, álomszerű zuhatag, összegyűrt falu, felette imbolgó Krisztussal, nagyanyámmal, toronnyal, beszáradt festékekkel, galambszaros ereszaljával, kiskertben megásott saját sírral. Örökké koszos tornacipők nyomával. Olajban, vízfestékben, tusban, tollvonásban, szénben, szépiában megolvastott, átsodort, megpenderített világ. Rendszer. Prométheusz tűzlopását sem bírta a maga rendszere. A fényt hozó, azt vászonra, papírra, farostlemezeire záró létezését hogyan is bírta volna elviselni a rendszer. Arc – Dúdor István, Táj – Gömör, Deresk, Komárom, Rimaszombat, dombok Bacsikaiéknál, Tér – végtelen, időtlenbe átemelő, kinyitott és emléket dédelgető, szobornak kockányi követ rejtő. Kép – itt most ma és sokáig még a falakon, bent a fejben, újságpapírokon, emlékezetben halványulón, vagy erősödőn, megmaradó lenyomat. Rendszer – mint kiegyensúlyozott csillagkép, a festő csillaghalmaz, valahol messze, tudaton és meghatározhatón innen és túl, mindörökké Dúdor Pista, ki húsz éve már csak mosolyog, mosolyog, mosolyog!*

* Elhangzott Tornalján, 2007. április 14-én

Mács József Beköszöntő

a 16. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny megnyitóján

Nagy megtiszteltetésnek veszem, hogy a Kárpát-medence minden részében, valamint az anyaországban élő magyarok figyelmét kiérdemelve a *Tompa Mihály Vers- és Prózamondó Verseny* ünnepi megnyitóján jelen lehetek, és beszédet is mondhatok. Egy olyan csodálatos kisvárosban, mint Rimaszombat, amelynek minden régi és új épületét, utcakövét a fel-feltámadó széllel együtt nagy szülötteinek a szelleme is naponta megérinti. Úgy érzem, e falak között is jelen van e kisváros szellemi múltja. Mert ami e falak között most történik és még napokig történni fog, égi szemével figyeli a verseny névadóján kívül **Ferenczy István** első szobrászművésznünk, a város gimnáziumában tanuló **Mikszáth Kálmán** és **Pósa Lajos**, az itteni utcaköveket rövid ideig koptató **Kazinczy Ferenc** és **Petőfi Sándor**, s nem utolsósorban **Blaha Lujza**, a magyar népszínmű nagyszőnye, s felesége révén még **Bartók Béla** is. Hogy nagyjaink közül csupán néhányat említsek. Mert az említettek nemzetükért minden áldozathozatalra készek voltak, és fent az égből már azt is régen megállapították, hogy sok tragédiát megélt, sokat szenvedett magyar népünk történelme során mindig megtalálta a megmaradás és továbbélés útját. A még nem is olyan távoli 1945 utáni pusztító vihart követően is, amikor – Tompa szavaival élve – földult, szézilált berkeinken árnyas, biztos rejtek szinte sehol nem fogadott!

És itt már a *Csemadok* megalakulásáról kell szólnom, mert első és későbbi tevékenkedőinek is e nagyszerű város nagy szülötte sugott, imigyen:

„Szár az ágon, hallgató ajakkal
Meddig ültök csüggedt madarak?
Nincs talán még elfeledve a dal
Melyre egykor tanítottalak.“

„Ha elmúlt is, s többé vissza nem jő
A víg ének s régi kedvetek,
Legyen a dal fájdalmas, merengő,
Fiaim, csak énekeljtek!“

És sűgását komolyan véve, a *Csemadok* – elismerést érdemlően – kitalálta az ének, a tánc, a vers- és prózamondás nagy ünnepeit. Az élni akarás és a megmaradás szándékával és céljával. Szándék és cél alatt azt értem, hogy a vers- és prózamondásra való felkészülés jelentsen örömet, lelki kötődést és erős, eltéphetetlen köteléket nemzetéhez, nemzetiségi sorsra kényszerített közösségéhez iskoláink tanulóinak, a felkészítő pedagógusoknak, az iskolájukat szeretettel és ragaszkodással körülvevő szülőknél, nemzeti közösségünk egészének javára! Ez nagyon okos szándék és cél volt, mintha ezt is az égből

ránk figyelő szellemi nagyjaink és elődeink súgták volna!

Aztán, mintha az égiek már nem súgtak volna nekünk, elfordultak vagy elfeledkeztek volna rólunk, a hetvenes években a feje tetejére kezdett állni minden. Felborult a fontossági sorrend, nem a tanulóké illetve versenyzőké és felkészítőiké lett a fontos szerep, hanem a nagyon szigorú „érted haragszom“ zsűrié, amely, elrugaszkodva a kezdeti szándéktól és céltől, úgy viselkedett, mintha hivatásos vers- és prózamondók teljesítménye fölött kellett volna ítéletet mondania! És a következmény? Kedvüket veszített gyermekek és pedagógusok néztek farkasszemet a zsűri elvárásaival, nem tudták, milyen vershez, prózához nyúljanak, melyik tanulójukat válasszák ki a nagy és nehéz feladatra? S a *Jókai Napok* korábban nagy komáromi ünnepének egyre láthatóbban elfogyott a közönsége, a versenyzők lettek egyszerre szereplők és nézők. S ez az érthetetlen szigorúság és kíméletlenség bizonyos kategóriákban már első díjat sem osztott ki, mert úgymond a színvonal nem érte el az előző évi teljesítményt. Ne örüljön sem versenyző, sem felkészítő a fáradságos munkája eredményének! Ekkor kerültek olyan versek és olyan prózai részletek a *Jókai Napokra*, amelyeket a világ bármely országában előadhattak volna, ott sem lett volna kötődésük semmihez!

S itt érkeztem el oda, hogy, ha megkésve is, a leginkább érintettektől megkérdem, nem lenne-e érdemes visszatérni a *Csemadok* eredeti szándékához és céljához, azaz: újragombolni a kabátot? Olyan értelemben, hogy a jó érzékkel kiválasztott versenyanyag (akár vers, akár próza) hazaszeretetre neveljen és a nemzeti öntudat erősítéséhez vezessen? Nemzeti múltunk újra és újra megismerésének a megmaradásunkat erősen szolgáló céljával! Hála a jó Istennek, lenne miből válogatniuk tanulóink és versenyzőink felkészítőinek, s változtatni, a jó irányba lépni soha nem késő. Felfogásom szerint nem a költőt kell éltetni az ilyen versenyen, mint ez a mostani is, hanem a versét. S ugyanez vonatkozik a prózára is. Mert a célnak megfelelően kiválasztott vers és próza éltet és megtart bennünket.

E gondolatok jegyében kívánok az idei Tompa Mihály Vers- és Prózamondó Verseny minden résztvevőjének felejthetetlen élményt és sikert. Mert hiszen e két napig tartó nemes versengésnek nincs vesztese, csak nyertese, a szó legnemesebb értelmében! Köszönöm a figyelmüket!*

*Elhangzott Rimaszombatban, 2007. április 27-én

